

Forskning om naturfärg krossar gammal myt

”Linoljefärg är inte

LINKÖPING

Inom kort kommer den allra första forskningsrapporten om vad som händer när man målar med äggoljetempera eller kaseinoljetempera, två av de naturfärger som just nu debatteras hett inom byggbranschen.

Den visar att färgerna inte avger något som helst akrolein, ett ämne som ger ögonirritationer och som misstänks vara cancerframkallande. Linolja har sedan början på seklet beskyllts för att avge akrolein.

— Det är skönt att kunna avliva den gamla myten.

Jag ser det som huvudfyndet i vår undersökning, säger professor Kurt Andersson, som leder denna forskning vid Arbetslivsinstitutet i Umeå.

Ett problem med dessa temperafärger är den långa torktiden.

Färgerna är baserade på linolja och vatten. Bindemedel är äggpulver eller mjölkpulver (kasein).

Kemisk reaktion

— Det som händer när linoljefärg torkar, är att den faktiskt inte torkar i ordets rätta bemärkelse, säger Kurt Andersson.

— Vattnet i färgen avdunstar först. Linoljan genomgår sedan en kemisk reaktion tillsammans med luftens syre. Då bildas en polymer, en plast. Då

sitter färgen där den ska ordentligt och får en tålig yta.

— Det är under den här reaktionen som det också bildas flyktiga biprodukter, aldehyder, berättar Kurt Andersson.

Under första dygnet efter målningen förekommer nästan inga alls. Som mest bildas aldehyderna från andra till femte dygnet. Ett fåtal bildas fram till och med tjugonde dygnet, men de är helt harmlösa.

Luktar kaffe

— De flyktiga biprodukterna förekommer över huvud taget i mycket låga halter. Men de har en stark doft, därför märker vi dem. En av dem doftar som nyrostat kaffe.

— Vad vi vet har de ämnena vi nu hittat aldrig varit misstänkta

för att vara skadliga. Några gränsvärden har aldrig satts för dem.

Att de luktar starkt behöver inte betyda att de är farliga. Det får nu våra toxikologer undersöka vidare.

Att de luktvande aldehyderna bildas mest under andra till femte dygnet förklarar det faktum att det ofta inte är målarna själva som klagat över färgen på byggarbetsplatserna.

Utbildning

Det är i stället elektriker, mattläggare och andra som kommer in senare, som syns mest i rapporterna om besvär enligt Kurt Andersson.

Hans råd blir därför att undvika exponering de första dagarna efter målningen.

— Sen en borde ning av m erna kom behövs in kurs, så m Sett till handlar o slant.

Professo terar att al på rätt sätt

Naturfär ciella beha

Tokighet

Det har allergiker äggoljetem den torkat

— Det tr Kurt Ander äggen. Men

Här vållar färgen inga hälsoproblem

LINKÖPING

En av de äldsta svenska tillverkarna av naturfärger är Färgbygge AB i Järna, ett företag knutet till antroposofiska tankegångar. Färgerna används bland annat inom läkepedagogiken och i waldorfskolor.

De stora byggnaderna vid t ex Vidarkliniken i Järna är målade med dessa färger. Här har det inte uppträtt några hälsoproblem i samband med målningen eller efteråt.

— Vår utgångspunkt är naturliga råvaror och redovisning av innehållet, berättar Harald Lowden på Färgbygge AB.

— Tyskarna var först med färgtillverkning med bl a bivax. En av våra produkter är också bivaxlasyr, som används till exempel för väggar.

Harald Lowden förstår kritiken mot naturfärgerna, eftersom det kan vara svårt för en ”modern” målare att måla med dem på rätt sätt.

Han berättar också att det har hänt att målerifirmor vägrat an-

Färgbygge AB i Järna är en av tillverkarna av naturfärg.

vända naturfärger, trots arkitekternas anvisningar.

— En arkitekt kom hit och frågade vad vi egentligen skickat för något till hans bygge. I stället för en varm röd färg hade väggarna fått en kallt brungul.

Det visade sig att vi inte alls haft någon beställning. Färgen

kom i stället från en av de stora färgtillverkarna. Målarmästaren hade struntat i arkitekten för att kunna måla som vanligt med ostört ackord.

— Sånt händer ibland. De stora tillverkarna har intresse av kritiken mot naturfärgerna, menar Harald Lowden.

BULLE DAVIDSSON

